

Konrad Burandt

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Polskie kina w czasie epidemii COVID-19 (2020-2022)

DOI: <https://doi.org/10.56351/PLEOGRAF.2024.1.03>

Streszczenie

Artykuł przedstawia zmiany, które zaszły na polskim rynku kinowym w czasie epidemii wirusa SARS-CoV-2 (2020-2022). Szczególną uwagę poświęca się ograniczeniom w funkcjonowaniu kin oraz działaniom niwelującym ich skutki. Opisano występujące w tym czasie zjawisko kin internetowych. Zdaniem autora udało się zachować wszystkie instytucje i struktury niezbędne do podjęcia próby powrotu do wcześniejszego stanu branży.

Słowa kluczowe

rynek kinowy, rynek filmowy, kina, VOD, streaming, pandemia, epidemia, SARS-CoV-2, COVID-19, lockdown

20 marca 2020 roku ogłoszono w Polsce stan epidemii z powodu globalnego rozprzestrzeniania się choroby COVID-19. Aby spowolnić transmisję wywołującego ją wirusa SARS-CoV-2, wprowadzono szereg restrykcji ograniczających swobodę przemieszczania się i gromadzenia mieszkańców Polski. Te niecodzienne okoliczności miały szeroki wpływ na funkcjonowanie wielu gałęzi gospodarki, a jedną z najbardziej obciążonych obostrzeniami była branża kulturalno-rozrywkowa¹. Koniec epidemii w Polsce ogłoszono po ponad dwóch latach, 12 maja 2022 roku².

Tekst artykułu relacjonuje sytuację polskich kin w tym okresie, zestawiając informacje z doniesień prasowych, komunikatów rządowych oraz dostępnych danych statystycznych i sprzedażowych.

Relacja z 2020 roku

W rok 2020 polska branża filmowa wchodziła z dużym optymizmem. Od 2014 roku trwał stały wzrost liczby sprzedawanych biletów³, co pozwalało na rozwój całego rynku. Pewien niepokój wzbudzał wyraźny zwrot hollywoodzkich producentów w stronę platform streamingowych, na których zamierzano udostępniać nowe tytuły w ramach intratnych marek, takich jak Star Wars, Marvel czy Wiedźmin. Ten kierunek zmian mógł zaskakiwać z perspektywy Europy, w której popularność kin z roku na rok rosła. Jednak amerykańskie studia podejmowały tę decyzję z myślą o swoich rodzimych odbiorcach, których zainteresowanie seansami kinowymi spadało⁴.

Początek roku wzbudził jednak o wiele większy niepokój. W Chinach, zmagających się z epidemią od listopada 2019 roku, w ciągu czwartego weekendu stycznia 2020 roku zamknięto wszystkie kina – niemal 70 tys.⁵ Stanowiło to potężny cios w największy pod względem liczby widzów rynek kinowy, szczególnie że przypadło to w okresie noworocznego „wiosennego festiwalu”, w czasie którego miejscowe kina gromadzą

- 1 *Culture shock: COVID-19 and the cultural and creative sectors*, <https://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/culture-shock-covid-19-and-the-cultural-and-creative-sectors-08dageoe/> [dostęp: 19.01.2023].
- 2 DzU z 2022 r. poz. 1027.
- 3 Źródło danych: boxoffice.pl.
- 4 M. Kanzler, P. Simone, Focus 2020. *World Film Market Trends. Marche du Film*, Cannes 2020, s. 42.
- 5 T. Clark, *The movie business is taking a hit from the Wuhan coronavirus, as nearly 70,000 theaters close in China and Shanghai Disneyland shuts down*, <https://www.businessinsider.com/how-wuhan-coronavirus-is-impacting-china-movie-business-disney-2020-1?IR=T> [dostęp: 12.08.2021].

ok. 10% swoich rocznych przychodów⁶. Chińskie władze podjęły próbę ponownego otwarcia kin już po siedmiu tygodniach, jednak przez brak zainteresowania widzów i powracające widmo rozprzestrzeniania się choroby szybko zdecydowano o ich ponownym zamknięciu⁷.

Do tego czasu epidemia nabrała charakteru globalnego. W ciągu marca wiele państw zamykało miejsca publiczne, w tym kina. Pierwszy w Europie taką decyzję podjął włoski rząd, a w kolejnych dniach podobne kroki podejmowano w innych krajach Unii Europejskiej. W Polsce, pomimo niewielu przypadków zakażeń, ogłoszono zamknięcie kin stosunkowo szybko: 12 marca 2020 roku, początkowo na okres dwóch tygodni⁸. Ostatecznie kina pozostały zamknięte niemal przez trzy miesiące.

Wstrzymanie pokazów kinowych utrudniało dystrybutorom zwrot kosztów ponoszonych na trwające kampanie promocyjne. W związku z tym film *Sala samobójców. Hejter* (reż. Jan Komasa, 2020) udostępniono w internecie niecałe dwa tygodnie po premierze, chociaż w Polsce dotychczas przyjmowano okres czterech miesięcy jako „okno” oddzielające kinową dystrybucję od innych jej form. Film ten rozpowszechniano w formie tVOD (Transactional Video on Demand), zatem widz otrzymywał możliwość obejrzenia go po jednorazowej opłacie w wysokości 29,90 zł. To zawyżona w stosunku do innych premier online cena, jednak należy założyć, że osiągnany w ten sposób zysk nie rekompensował potencjalnych dochodów z kin⁹. Innym przykładem jest film *W lesie dziś nie zaśnie nikt* (reż. Bartosz Kowalski, 2020), którego premiera kinowa nie doszła do skutku. Został on wykupiony przez serwis Netflix i udostępniony jego abonentom w formie sVOD (Subscription Video on Demand). Stanowiło to precedens, mający miejsce dzięki przeprowadzanej w tym czasie zmianie definicji filmu w ustawie o kinematografii, która dotychczas zapewniała kinom pierwszeństwo w wyświetlaniu¹⁰.

Podczas gdy dystrybutorzy skutecznie ograniczali swoje straty, kiniarze coraz głośniej mówili o nadciągających upadkach ich firm. Międzynarodowa Unia Kin

6 *Coronavirus deals a blow to China's film industry*, <https://www.economist.com/prospero/2020/01/31/coronavirus-deals-a-blow-to-chinas-film-industry> [dostęp: 12.08.2021].

7 L. Shackleton, *Why China's cinemas have closed again after partially reopening*, <https://www.screendaily.com/news/why-chinas-cinemas-have-closed-again-after-partially-reopening/5148635.article> [dostęp: 12.08.2021].

8 *Koronawirus: Zawieszenie działalności instytucji kultury i placówek szkolnictwa artystycznego*, <https://www.gov.pl/web/kultura/zawieszenie-dzialalnosci-instytucji-kultury-i-placowek-szkolnictwa-artystycznego> [dostęp: 12.08.2021].

9 M. Nowakowska, *Kompendium produkcji filmu fabularnego*, t. 3, *Dystrybucja: pola eksploatacji i monetyzacja*, Warszawa 2020, s. 340.

10 DzU z 2020 r. poz. 568.

alarmowała o tragicznej sytuacji małych kin w całej Europie, które całkowicie straciły możliwość zarabiania. Pozbawione wsparcia instytucje miałyby upadać w ciągu jednego lub dwóch miesięcy¹¹. Największym problemem było opłacanie czynszu, dlatego w pierwszej kolejności zwolniono polskich kiniarzy z konieczności płacenia za dzierżawę budynków należących do skarbu państwa oraz zamrożono umowy najmu lokali w galeriach handlowych¹². W najgorszej sytuacji były więc firmy, które prowadziły kina w wynajmowanych przestrzeniach należących do właścicieli niezaliczających się do wspomnianych kategorii. Biorąc pod uwagę fakt, że do prywatnych właścicieli należy w Polsce jedynie 38,6% kin¹³, a spora ich część to własne obiekty sieci multipleksów lub wspomniane przestrzenie w galeriach handlowych, należy uznać, że zjawisko utrzymania czynszu mimo pandemii mogło dotyczyć jedynie niewielkiego procentu kin.

Sytuacja finansowa kin na początku pandemii była zależna od wielu czynników. Umowy z dystrybutorami skupiają się w głównej mierze na podziale zysków z biletów, a przewidziany w nich ryczałt nie obowiązuje, jeśli z przyczyn niezależnych nie doszło do projekcji¹⁴. Dzięki temu kina w momencie zatrzymania działalności nie stały się dłużnikami dystrybutorów. Wstrzymanie pokazów oznaczało również brak konieczności uiszczania opłat licencyjnych dla takich instytucji, jak Stowarzyszenie Autorów ZAiKS, Związek Autorów i Producentów Audiowizualnych (działający w ramach Stowarzyszenia Filmowców Polskich), Związek Artystów i Wykonawców STOART, Związek Artystów Scen Polskich czy Związek Producentów Audio-Video. Z drugiej strony zaopatrzone w spory zapas produktów kinowe bary w większych kinach były narażone na straty związane z brakiem możliwości sprzedaży zalegających produktów. Zobowiązaniem właścicieli kin pozostawały wypłaty dla pracowników zatrudnionych na podstawie umów o pracę. Jest jednak faktem, że większość osób pracujących w tym czasie w kinach wykonywała swoje obowiązki w ramach umów niestałych¹⁵. Należy też wziąć pod uwagę to, iż część przedsiębiorców mogła mieć zobowiązania kredytowe lub niespłacone należności dla partnerów. Niełatwo więc podsumować generalną sytuację

- 11 K. Spór, *Masowe bankructwa małych kin zamiesiąc, dwa*, <https://sporwkinie.blogspot.com/2020/03/bankructwa-maych-kin-za-miesiac-dwa.html> [dostęp: 12.08.2021].
- 12 M. Podsiadły, *Czy koronawirus uśmierci kino, czy rząd PiS?*, „Gazeta Wyborcza” z 24 kwietnia 2020, s. 7.
- 13 Źródło danych: GUS.
- 14 K. Kościński, *Dystrybucja filmowa, podstawowe relacje umowne* [w:] *Dystrybucja filmowa. Od kina do streamingu*, red. S. Rogowski, A. Wróblewska, Warszawa 2020, s. 388.
- 15 J. Frączyk, *Polska wiceliderem śmieciówek w Unii. PiS zmniejszyło zjawisko tylko o 2 proc.*, <https://www.money.pl/gospodarka/wiadomosci/arttykul/smieciowki-unia-europejska-polska-umowa,94,0,2407262.html> [dostęp: 12.08.2021].

kin na początku pandemii, jednak wymienione powyżej okoliczności bez wątpienia mogły stawiać część z nich w obliczu upadku.

Nie dziwi więc fakt, że coraz głośniej mówiono wówczas o potrzebie dodatkowego wsparcia, szczególnie że takie rozwiązania pojawiały się bardzo szybko w innych krajach. W Polskim Instytucie Sztuki Filmowej utworzono zespół kryzysowy, w którym zebrano przedstawicieli największych firm działających na polskim rynku filmowym oraz reprezentantów organizacji zrzeszających producentów, dystrybutorów, autorów i kinarzy. Ustalono między innymi wydłużenie tzw. promes, czyli zobowiązań podjętych przez korzystających z państwowych dofinansowań producentów, zniesienie obowiązku eksploatacji kinowej współfinansowanych produkcji czy zwiększenie progu pomocy publicznej dla wszystkich filmów¹⁶. Zmieniono również szereg zapisów w programach operacyjnych dostosowujących dystrybucję filmową do formy online. Ponieważ tym samym PISF stał się instytucją wspierającą rynek VOD, szybko zdecydowano, aby podmioty na nim działające współfinansowały Instytut standardową składką 1,5% przychodu¹⁷. Nietrudno zauważyć, że większość inicjatyw pomagała producentom i dystrybutorom. Kiniarzom na początku pandemii zaproponowano jedynie pomoc w prowadzeniu kampanii zachęcających do odwiedzania kin po ich ponownym otwarciu oraz opracowanie zasad bezpieczeństwa, jakie miałyby w nich obowiązywać. Jedyną realną formą wsparcia ze strony PISF-u była możliwość odroczenia płatności opłaty na jego rzecz, którą przyznawano kinom na specjalny wniosek. W najtrudniejszym okresie musiano więc czekać na wsparcie polskich przedsiębiorców z budżetu państwa w ramach tzw. tarcz finansowych i antykryzysowych, czyli nowych regulacji prawnych wprowadzanych za pomocą ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych¹⁸.

Opisując skrótowo skomplikowany mechanizm tarcz, można wyróżnić kilka ich skutków kluczowych z perspektywy kinarzy. Pierwszą formą wsparcia polskich kin stało się czasowe zwolnienie ze składek ZUS; w dalszej kolejności za miesiące, w których obroty firmy spadały diametralnie względem poprzedniego roku, można było otrzymać kwotę 5 tysięcy złotych bezzwrotnego wsparcia. Co bardzo ważne, pomocą objęto również pracowników na umowach niestałych, którzy dokumentując nagły spadek

16 PISF powołał zespół ds. kryzysu w branży kinematograficznej, <https://pisf.pl/aktualnosci/pisf-powolal-zespol-ds-kryzysu-w-branzy-kinematograficznej/> [dostęp: 12.08.2021].

17 Składka od nadawców VOD na rzecz polskiej kinematografii, <https://pisf.pl/aktualnosci/skladka-od-nadawcow-vod-na-rzecz-polskiej-kinematografii/> [dostęp: 12.08.2021].

18 DzU z 2020 r. poz. 374.

przychodów, mogli przez trzy miesiące otrzymywać średnią równowartość zysków z okresu bezpośrednio poprzedzającego pandemię¹⁹. Oczywiście tarcze nie dotyczyły kin prowadzonych przez jednostki publiczne.

Podmioty prowadzące zamknięte kina nie pozostawały zupełnie bierne. Aby zachować chociaż szczątkowe wpływy, wiele z nich uruchamiało internetową sprzedaż biletów możliwych do wykorzystania po ponownym otwarciu obiektu. Broker reklam kinowych KinAds postanowił połączyć takie inicjatywy w ramach jednej strony internetowej i stworzył akcję #wspieramykinapolskie, w którą włączyło się kilkadziesiąt placówek z wielu miast, udostępniając na niej możliwość kupna bezterminowych wejściówek. Powrócono również do koncepcji kin wirtualnych, chociaż wcześniejsze projekty tego typu, takie jak movielink.com, iTVP.pl czy iPlex.pl, nie okazywały się sukcesem. Krakowskie kino Pod Baranami już 10 kwietnia 2020 roku uruchomiło e-kinopodbaranami.pl, gdzie widzowie mogli obejrzeć filmy wyświetlane na dużych ekranach kilka miesięcy wcześniej. Niedługo potem, 21 maja 2020 roku, podobną inicjatywę podjęły inne kina studyjne, tworząc wspólnie platformę MOJEEKINO.pl, której koordynatorem jest Stowarzyszenie Kin Studyjnych.

18 maja 2020 roku, gdy kina stałe musiały pozostawać zamknięte, stworzono możliwość uruchomienia kin na otwartych przestrzeniach²⁰. Spowodowało to nieoczekiwane powstanie kin samochodowych w różnych miastach, takich jak Poznań, Łódź, Sopot czy Kraków. Duże wyzwanie stanowił fakt, że decyzję o możliwości otwarcia kin na świeżym powietrzu Kancelaria Premiera ogłosiła zaledwie pięć dni przed terminem, szczególnie że polska branża nie miała dużego doświadczenia na tym polu. Na

Fot. 1. Okolicznościowy stempel dla widzów wspierających kino Charlie w Łodzi w okresie pandemii. Sławomir Fijałkowski / kino Charlie w Łodzi

19 *Tarcza antykryzysowa*, <https://www.gov.pl/web/tarczaantykryzysowa> [dostęp: 13.05.2020].
20 *Znosimy kolejne ograniczenia – 18 maja pójdziesz do fryzjera, kosmetyczki i restauracji*, <https://www.gov.pl/web/koronawirus/3etap> [dostęp: 12.08.2021].

początku lat 90. w Sosnowcu²¹ i w latach 2005-2006 przy szczecińskim Multikinie miały miejsce jedyne próby komercyjnego podejścia do tego typu działalności²². Poza tymi eksperymentami kina samochodowe stanowiły dotychczas jedynie okazyjną, bezpłatną promocję centrów handlowych albo prywatnych firm. Problemem dla kin samochodowych i plenerowych okazała się dostępność do nowych tytułów, których nie chciano dystrybuować dla tak ograniczonej liczby ekranów. Można więc było zobaczyć na nich jedynie znane hity z poprzednich lat, takie jak *La La Land* (reż. Damien Chazelle, 2016) czy *John Wick* (reż. Chad Stahelski, 2014), oraz filmy, które zdążyły zgromadzić dużą widownię w kinach przed ich zamknięciem, takie jak *Dżentelmeni* (*The Gentlemen*, reż. Guy Ritchie, 2019) lub *Parasite* (reż. Joon-ho Bong, 2019).

Podobny problem spotkał kina stałe po ich otwarciu 6 czerwca 2020 roku. Ponieważ pozwolono na korzystanie jedynie z połowy miejsc na salach²³, wprowadzanie na ekrany polskich produkcji, które mogły okazać się sukcesami, było nieopłacalne. Nie można było również liczyć na dystrybucję filmów zagranicznych, których premiery były planowane z myślą o rynku amerykańskim. W ramach niego kluczowa była Kalifornia oraz w głównej mierze stan Nowy Jork, bez których producenci nie decydowali się na premiery swoich filmów²⁴. W polskich kinach utrudnione było również prowadzenie usług gastronomicznych, które można było świadczyć jedynie w ściśle wyznaczonych strefach znajdujących się poza salami. Dużym problemem dla obsługi było egzekwowanie wytycznych sanitarnych, które wymagały zachowania odległości co najmniej 2 metrów od innych osób oraz ciągłego zakrywania ust i nosa²⁵. W związku z tymi ograniczeniami wiele kin uznało decyzję o ponownym otwarciu w pierwszym możliwym terminie za niewłaściwą. Jedynie 30% kin wznowiło w tym czasie swoją działalność, a 70% z nich stanowiły kina jednosalowe²⁶. Niestety, sceptyczne nastawienie w branży okazało się uzasadnione. Najchętniej oglądany film pierwszego

21 A. Madej, *Kino* [w:] *Encyklopedia kultury polskiej XX w. Film. Kinematografia*, red. E. Zajiček, Warszawa 1994, s. 12.

22 Źródło danych: „Rocznik Statystyczny Szczecina 2008”.

23 COVID-19: *Rusza czwarty etap „odmrażania” gospodarki. Sprawdź, jakie ograniczenia przestaną obowiązywać od 30 maja i 6 czerwca*, <https://www.parp.gov.pl/component/content/article/61365:covid-19-rusza-czwarty-etap-odmrazania-gospodarki-sprawdz-jakie-ograniczenia-przestana-obowiazywac-od-30-maja-i-6-czerwca> [dostęp: 12.08.2021].

24 K. Spór, *Zamknięcie kin w Nowym Jorku to główny problem*, <https://sporwkinie.blogspot.com/2020/06/statystyki-kinowe-na-pierwszy-tydzien.html> [dostęp: 12.08.2021].

25 DzU z 2020 r. poz. 964, 966.

26 K. Spór, *Statystyki kinowe na pierwszy tydzień po otwarciu*, <https://sporwkinie.blogspot.com/2020/06/statystyki-kinowe-na-pierwszy-tydzien.html> [dostęp: 12.08.2021].

weekendu po otwarciu, disnejowska animacja *Naprzód* (*Onward*, reż. Dan Scanlon, 2020), zgromadził w całym kraju jedynie nieco ponad tysiąc widzów; kolejne tygodnie przynosiły niewielką poprawę frekwencji²⁷.

Fot. 2. Kasa kina Charlie w Łodzi w czasie pandemii. Sławomir Fijałkowski / kino Charlie w Łodzi

Sytuacja zaczęła się zmieniać dopiero z końcem czerwca, pod wpływem zmniejszania obostrzeń sanitarnych na całym świecie oraz zapowiadanych dzięki temu premier. Skutkiem tego duże, międzynarodowe sieci kin, takie jak Cineworld (będąca właścicielem Cinema City), decydowały się na otwarcie swoich kin. Również Multikino i Helios szybko ogłosiły powrót działalności i w lipcu wiele polskich multipleksów było gotowych do przyjmowania widzów w zwiększonym już limicie 50% pojemności sali.

27 Źródło danych: PISF.

Pomysłem na przyciągnięcie ich na seanse było wprowadzenie wielu tytułów klasyki filmowej. Na ekranach całego świata ponownie pojawił się *Śpiewak jazzbandu* (*Jazzband Singer*, reż. Alan Crosland, 1927), *Buntownik bez powodu* (*Rebel Without a Cause*, reż. Nicholas Ray, 1955) czy *Kolor purpury* (*The Color Purple*, reż. Steven Spielberg 1985). Doszło do niespotykanej sytuacji, w której na szczycie amerykańskiego box office'u znalazł się 40-letni film *Gwiezdne wojny: część V – Imperium kontratakuję* (*Star Wars: Episode V – The Empire Strikes Back*, reż. Irvin Kershner, 1980), osiągając w trzecim weekendzie lipca przyzwoity wynik 611 tys. dolarów, będąc pokazywanym w 611 kinach²⁸. Takiego sukcesu nie udało się mu powtórzyć w Polsce, choć najpewniej było to spodziewane, ponieważ filmu nie wyposażono nawet w polskie napisy. Dobrych wyników w sezonie letnim nie można było oczekiwać, bo okres ten jest zawsze dla rynku kinowego w Polsce czasem stagnacji, który przełamują dopiero wrześniowe premiery. Podobnie było i w 2020 roku, kiedy filmy takie, jak *Tenet* (reż. Christopher Nolan, 2020) czy *Pętla* (reż. Patryk Vega, 2020) przyciągały do kin setki tysięcy widzów²⁹. Dużym sukcesem okazał się film *25 lat niewinności. Sprawa Tomka Komendy* (reż. Jan Holoubek, 2020), którym zainteresowanie przez trzy tygodnie po premierze nieustannie rosło, w dużej mierze wskutek deszczowej pogody³⁰. Do dobrych wyników finansowych mógł się też przyczynić szereg akcji zachęcających do powrotu do kin, takich jak #CHODŹDOKINA, „Powrót do kin studyjnych” czy „Wracamy do kina”. Nietrudno odnieść wrażenie, że nastąpiło wówczas rozdrobnienie i zabrakło jednej, dużej kampanii o sporym zasięgu w całym kraju. Ilość inicjatyw o podobnym wydźwięku zaskakuje, szczególnie że we wszystkie z wyżej wymienionych zaangażowany był PISF.

Ten „przyzwoity” okres nie trwał jednak długo. Wskutek nawrotu epidemii na początku października dla najbardziej zagrożonych regionów Polski zmniejszono limit osób mogących uczestniczyć w seansach do 25%, a kilka tygodni później takie ograniczenie obejmowało już cały kraj. Jednocześnie obserwowano ponowne

28 M. Pilarski, *Box office'owe podsumowanie tygodnia – frekwencja w Polsce, sytuacja w Ameryce, koreański przebój i ponowne otwarcie chińskich kin*, <http://boxoffice-bozg.pl/box-officeowe-podsumowanie-tygodnia-frekwencja-w-polsce-sytuacja-w-ameryce-koreanski-przeboj-i-ponowne-otwarcie-chińskich-kin/> [dostęp: 12.08.2021].

29 Tenże, *„25 lat niewinności” nadal oficjalnym numerem jeden polskich kin, choć naprawdę mogły wygrać „Trolle 2” – podsumowanie weekendu*, <http://boxoffice-bozg.pl/25-lat-niewinnosci-nadal-oficjalnym-numerem-jeden-polskich-kin-choc-naprawde-mogly-wygrac-trolle-2-podsumowanie-weekendu/> [dostęp: 12.08.2021].

30 Tenże, *Brzydka pogoda nakręca frekwencję w polskich kinach – podsumowanie weekendu*, <http://boxoffice-bozg.pl/brzydka-pogoda-nakreca-frekwencje-w-polskich-kinach-podsumowanie-weekendu/> [dostęp: 12.08.2021].

zamknięcia kin w Czechach, Niemczech czy we Włoszech – i ostatecznie również w Polsce, 29 listopada 2020 roku, zdecydowano się na ten krok. Limitowanie pokazów kinowych, podczas gdy lubiany przez widzów sezon jesienno-zimowy dopiero się rozpoczynał, było dla wielu kin równoznaczne z nieopłacalnością interesu. Nierentowne lato skutecznie pozbawiło część prywatnych firm zarządzających kinami oszczędności. Nie mogąc czekać na państwowe zapomogi, szczecińskie kino Pionier już we wrześniu ogłosiło potrzebę wsparcia i uruchomiło zbiórkę pieniędzy na swoje utrzymanie. W promocji dużą rolę odegrała rozgłoszona przez największe media deklaracja właściciela o zamknięciu „najstarszego kina na świecie”. Choć kilka miesięcy później doszło do spodziewanej utraty tego tytułu na rzecz francuskiego L’Eden Théâtre, akcja zakończyła się dużym sukcesem i finalnie udało się zebrać niemal 60 tys. zł³¹. Śladem Pioniera poszły inne kina, takie jak krakowskie Kijów i Mikro, rzeszowska Zorza czy poznańskie Rialto, które zorganizowały podobne zbiórki. Wszystkim wyżej wymienionym placówkom udało się uniknąć likwidacji.

Co istotne, niektóre z opisanych wcześniej form wsparcia nie dotyczyły tylko czasu przymusowego zamknięcia interesów. Kina, których zyski były zatrważająco niskie pomimo otwarcia, mogły ubiegać się o zapomogi w tych miesiącach, w których władze uznawały, że obostrzenia wpływają istotnie na prowadzone działalności. W listopadzie 2020 roku ważną propozycję realnego wsparcia kin uruchomił PISF, który jako promocję krajowych produkcji zorganizował trwający 10 miesięcy program nagradzania instytucji wyświetlających polskie filmy w najlepszym czasie repertuarowym. Kina mogły pozyskać w ten sposób 150 tys. zł za jeden ekran³².

Tym samym 2020 rok mimo trwającej pandemii pozwalał właścicielom kina na optymizm. Nie dotyczył on jednak wszystkich – doszło m.in. do zamknięcia kina Komeda w Ostrowie Wielkopolskim³³. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego liczba kin stałych w ciągu 2020 roku zmniejszyła się z 523 do 511³⁴, a zatem można uznać, iż pomimo ogromu trudności i niespotykanej nigdy wcześniej niestabilności nie doszło w tym czasie do załamania się rynku.

31 M. Klimczak, *Zakończyła się zbiórka publiczna wspierająca działalność kina Pionier. Suma jest ogromna!*, <https://szczecin.naszemiasto.pl/zakonczyla-sie-zbiorka-publiczna-wspierajaca-dzialalnosc/ar/c1-7968249> [dostęp: 11.03.2024].

32 *Wsparcie dla kin studyjnych, producentów i dystrybutorów*, <https://pisf.pl/aktualnosci/wsparcie-dla-kin-studyjnych-producentow-i-dystrybutorow/> [dostęp: 12.08.2021].

33 *Kino Komeda zostanie całkowicie zamknięte*, <https://infostrow.pl/wiadomosci/kino-komeda-zostanie-calkowicie-zamkniete/cid,89389,a> [dostęp: 11.03.2024].

34 Źródło danych: GUS.

Relacja z 2021 roku

12 lutego 2021 roku pozwolono na warunkowe otwarcie kin na czas nieco ponad miesiąca³⁵. Twardy reżim sanitarny niepozwalający sprzedawać w kinie jedzenia spowodował, że multiplexy nie chciały wznowić na ten czas działalności. Przełożyło się to na sukces kin studyjnych, dla których usługi gastronomiczne nigdy nie były podstawą zysków. Już w pierwszy weekend zgromadziły one niemal 40 tysięcy widzów³⁶ chcących spędzić walentynki i zimowe wieczory w salach kin. Nie przeszkodził w tym organizowany na szybko repertuar, a brak w nim międzynarodowych hitów spowodował, że publiczność chętniej odwiedzała kina lokalne i oglądała filmy autorskie. Niespodziewanie duży sukces frekwencyjny osiągnęło *Zabij to i wyjedź z tego miasta* (reż. Mariusz Wilczyński, 2019), laureat Złotych Lwów 45. Festiwalu Polskich Filmów Fabularnych w Gdyni³⁷. Kiniarze zwracali uwagę na fakt, że podejmowanie przez rząd decyzji co do funkcjonowania kin z dnia na dzień utrudnia im organizację swoich działań³⁸. Gdy jednak z kilkutygodniowym wyprzedzeniem ogłoszono ponowne otwarcie kin 29 maja 2021 roku, środowisko kultury skierowało do ministra zdrowia prośbę o udostępnienie możliwości otwarcia ich instytucji wcześniej³⁹. Przyniosło to skutek i mogły one wznowić działalność 21 maja 2021 roku. W tym czasie sprzedawano bilety na maksymalnie połowę miejsc na salach, jednak limit ten nie obowiązywał osób, które skorzystały z dostępnych w tym czasie powszechnie szczepień przeciwko COVID-19 oraz dzieci do 13. roku życia. Po upływie miesiąca, 26 czerwca 2021, roku zmniejszono rygor i dla każdego stało się dostępne 75 procent miejsc w kinach⁴⁰.

W obliczu takich obostrzeń w kinach dzielono bilety na dostępne dla wszystkich i te sprzedawane po zadeklarowaniu szczepienia. W sieci kin Helios podjęto fatalną

35 *Otwarcie kin, teatrów, filharmonii i oper warunkowo w rygorze sanitarnym od 12 lutego*, <https://www.gov.pl/web/kultura/otwarcie-kin-teatrow-filharmonii-i-oper-warunkowo-w-rygorze-sanitarnym-od-12-lutego> [dostęp: 12.08.2021].

36 Źródło danych: boxoffice.pl.

37 K. Spór, *Sukces animacji Wilczyńskiego w kinach*, <https://sporwkinie.blogspot.com/2021/02/sukces-animacji-wilczynskiego-w-kinach.html> [dostęp: 12.08.2021].

38 A. Tatarska, *Polish cinemas and the pandemic: a story of darkness and resilience* [w:] *Europa Cinemas Network Review #37*, Cannes 2021, s. 40.

39 *Apel środowiska kultury do premiera RP ws. ponownego otwarcia instytucji kultury dla publiczności*, <https://e-teatr.pl/kraj-apel-srodowiska-kultury-do-premiera-rp-ws-ponownego-otwarcia-instytucji-kultury-dla-publicznosci-11382> [dostęp: 12.08.2021].

40 *Łagodzenie obostrzeń na wakacje – otwarcie stref gastronomicznych m.in. w kinach, teatrach, na koncertach oraz zwiększenie limitów*, <https://www.gov.pl/web/koronawirus/lagodzenie-obostrzen-na-wakacje> [dostęp: 12.08.2021].

w skutkach decyzję, by pierwsze z nich opisywać jako „(niezaszczepiona/-y)”. Zdjęcie jednego z takich biletów wywołało w internecie falę insynuacji na temat obostrzeń i lawinę negatywnych komentarzy pod adresem rodzimej sieci kin. Pod ich wpływem zmieniono nazewnictwo podziału puli biletów, mówiąc, że dzięki wprowadzeniu biletów „Certyfikat covidowy” udostępniono wszystkim widzom 100 procent miejsc. Choć w praktyce nic to nie zmieniało, do opinii publicznej przebił się deeskalujący komunikat o rezygnacji z „biletów dla zaszczipionych”⁴¹.

Cały opisany spór był w istocie teoretyczny, ponieważ w okresie letnim 2021 roku kin nie odwiedzały tłumy. Jedynie *Czarna Wdowa* (*Black Widow*, reż. Cate Shortland 2021) i *Obecność 3: Na rozkaz diabła* (*The Conjuring: The Devil Made Me Do It*, reż. Michael Chaves, 2021) zdołały w swoje premierowe weekendy przebić granicę 100 tys. widzów⁴². Na ekranach dominowały amerykańskie widowiska: *Legion samobójców: The Suicide Squad* (*The Suicide Squad*, reż. James Gunn, 2021) czy *Free Guy* (reż. Shawn Levy, 2021), ale wybierano się również na polskie produkcje, takie jak *Czarny Młyn* (reż. Mariusz Palej, 2021), *Czarna owca* (reż. Aleksander Pietrzak, 2021) czy *Zupa nic* (reż. Kinga Dębska, 2021)⁴³. Niesatysfakcjonujące wyniki finansowe polskich tytułów rekompensowały producentom i dystrybutorom wysokie, przekraczające nawet kwotę dwóch milionów złotych, dopłaty przyznawane z PISF-u⁴⁴. Wielkie nadzieje wiązano z jesiennymi premierami, szczególnie filmu *Nie czas umierać* (*No Time to Die*, reż. Cary Fukunaga, 2021), którego pojawienia się na ekranach wyczekiwano od początku pandemii. Zainteresowanie nim okazało się tak duże, że sale wypełniały się przez wiele tygodni, gromadząc ostatecznie ponad 1,6 miliona widzów. Granicę miliona pokonała również *Diuna* (*Dune*, reż. Denis Villeneuve, 2021) oraz *Dziewczyny z Dubaju* (reż. Maria Sadowska, 2021), a dobre wyniki finansowe osiągnęły też *Shang-Chi i legenda dziesięciu pierścieni* (*Shang-Chi and the Legend of the Ten Rings*, reż. Destin Daniel Cretton, 2021), *Eternals* (*The Eternals*, reż. Chloé Zhao, 2021) czy *Pitbull* (reż. Patryk Vega, 2021)⁴⁵.

41 *Helios po fali krytyki wycofał się z biletów dla zaszczipionych na covid*, <https://www.wirtualnemedial.pl/artykul/helios-kina-bilety-dla-zaszczipionych-na-covid> [dostęp: 12.12.2021].

42 M. Pilarski, *Bond, mesjasz z Arrakis, dziewczyny z Dubaju i... znów pandemia – podsumowanie 2021 roku w polskich kinach*, <http://boxoffice-bozg.pl/bond-mesjasz-z-arrakis-dziewczyny-z-dubaju-i-znow-pandemia-podsumowanie-2021-roku-w-polskich-kinach/> [dostęp: 12.01.2022].

43 Źródło danych: boxoffice.pl.

44 <https://pisf.pl/dotacje/8-lipca-2021/>.

45 Źródło danych: boxoffice.pl.

1 grudnia 2021 roku zdecydowano o ponownym zmniejszeniu limitów dostępnych biletów do 50 procent pojemności sal⁴⁶, a już dwa tygodnie później do jedynie 30 procent⁴⁷. Okazało się to niemałym problemem dla kin, ponieważ na mający premierę 15 grudnia film *Spider-Man: Bez drogi do domu* (*Spider-Man: No Way Home*, reż. Jon Watts, 2021) bilety sprzedawano już od końca listopada. Przedsprzedaż cieszyła się sporym zainteresowaniem, dlatego część seansów musiano rozdzielić na dwie sale, co uniemożliwiało organizację projekcji innych filmów. Wspomniany tytuł okazał się bardzo popularną produkcją, która zgromadziła w pierwszy weekend 450 tys. widzów w polskich kinach⁴⁸.

Liczbę sprzedanych w 2021 roku biletów szacuje się na 28,73 mln, co nie stanowi nawet połowy wyniku z 2019 roku⁴⁹. Uwzględniając wymienione wcześniej ograniczenia, należy uznać to za relatywny sukces. Mówiąc o zyskach kin, warto zaznaczyć, że rządowe obostrzenia, rygorystyczne w kwestii noszenia maseczek, często nieprecyzyjnie odnosiły się do kwestii możliwości jedzenia na salach kinowych.

W związku z tym multiplexy otwierały kinowe bary, tworząc jednocześnie pozory przygotowywania przekąsek na wynos.

Fot. 3. Mariusz Wilczyński na autorskim spotkaniu w kinie Charlie w Łodzi, 1 marca 2021. Sławomir Fijałkowski / kino Charlie w Łodzi

- 46 Nowe zasady kwarantanny dla podróżujących i zmienione limity osób, <https://www.gov.pl/web/koronawirus/nowe-zasady-kwarantanny-dla-podrozujacych-i-zmienione-limity-osob> [dostęp: 12.02.2022].
- 47 Od 15 grudnia obowiązują nowe obostrzenia antycovidowe, <https://www.gov.pl/web/kultura/od-15-grudnia-obowiazuja-nowe-obostrzenia-antycovidowe> [dostęp: 12.02.2022].
- 48 M. Pilarski, „*Spider-Man: Bez drogi do domu*” z najlepszym otwarciem roku w polskich kinach, <http://boxoffice-bozg.pl/spider-man-bez-drogi-do-domu-z-najlepszym-otwarciem-roku-w-polskich-kinach/> [dostęp: 12.01.2022].
- 49 Źródło danych: boxoffice.pl.

Rok 2021 można podsumować nie tylko jako czas walki o przetrwanie rynku kinowego, ale również jako początek jego odbudowy. Według słów dyrektora PISF z wywiadu udzielanego we wrześniu 2021 roku do tamtego momentu w czasie pandemii w Polsce zbankrutowało jedynie kilka kin⁵⁰. Krzysztof Spór, którego analizy rynkowe stały się podstawą dla wielu tez stawianych w tym artykule, prognozował w tym czasie, że powrót do stanu branży sprzed pandemii ma szansę nastąpić w 2024 roku⁵¹.

Zakończenie

1 marca 2022 roku zniesiono w Polsce limity sprzedaży biletów w kinach, a 12 maja 2022 roku przestało być wymagane zakrywanie ust i nosa oraz zachowywanie odstępów. Do tego czasu wyklarował się obraz funkcjonowania rynku po pandemii. Amerykańskie sieci kin uzgodniły 45-dniowe okno dystrybucji kinowej ze studiami Paramount⁵² i Warner Bros⁵³, a wkrótce potem również Netflix zadeklarował dostosowanie się do tego standardu⁵⁴. Takie rozwiązanie daje przestrzeń do osiągnięcia sukcesu filmu w kinach, jednocześnie zapewniając, że promocja dystrybucji filmu w internecie będzie kontynuacją kampanii reklamowych kin.

W 2022 roku działały w Polsce 532 kina stałe, zatem mimo epidemii ich liczba wrosła z 523 na końcu 2019 roku. Osiągnięto również wysoką liczbę 41,4 mln sprzedanych biletów⁵⁵. Choć suma ta daleka jest od rekordowych, przekraczających 60 mln wyników z 2019 roku, to należy pamiętać, że w latach 1989-2013 nigdy nie osiągnano takiego poziomu sprzedaży⁵⁶. Relatywny sukces frekwencyjny nie musi jednak oznaczać

- 50 R. Mazurek, *Dyrektor PISF: Trwają prace nad dwoma wysokobudżetowymi filmami o polskiej historii*, <https://www.rmf.fm/movies/show,9300.html> [dostęp: 12.01.2022].
- 51 K. Spór, *Pozytywnie o przyszłości kina*, <https://sporwkinie.blogspot.com/2022/02/pozytywnie-o-przyszosci-kina.html> [dostęp: 12.03.2022].
- 52 J. Kay, *Paramount+ launch to reduce theatrical window to 30-45 days*, <https://www.screendaily.com/news/paramount-launch-to-reduce-theatrical-window-to-30-45-days/5157411.article> [dostęp: 12.08.2021].
- 53 M. Clark, *AMC and Warner Bros. have agreed to make movies exclusive to theaters for 45 days*, <https://www.theverge.com/2021/8/10/22618697/amc-warner-brothers-theater-window-45-days-movies-streaming-battle-hbo-max> [dostęp: 12.08.2021].
- 54 T. Clark, *Netflix reportedly plans to keep some movies in theaters for longer before streaming, including its upcoming 'Knives Out' sequel*, <https://www.businessinsider.in/tech/news/netflix-reportedly-plans-to-keep-some-movies-in-theaters-for-longer-before-streaming-including-its-upcoming-knives-out-sequel/articleshow/91605493.cms> [dostęp: 12.09.2023].
- 55 Źródło danych: GUS.
- 56 Źródło danych: boxoffice.pl.

zadowolających kina zysków. Pomimo inflacji, osiągającej w niektórych miesiącach 2022 roku poziom niemal 18%⁵⁷, bilety do kin kosztowały średnio 18,62 zł, czyli mniej niż w trzech latach poprzedzających epidemię⁵⁸.

Polski rynek kinowy wyszedł z kryzysu w formie, która pozwala na odbudowę i dalszy rozwój. Dobrym przykładem zachodzących zmian jest zwiększenie dostępności kin dla osób z niepełnosprawnościami. Przed 2020 rokiem niewielka liczba kin deklarowała organizowanie seansów z audiodeskrypcją⁵⁹, natomiast od 2022 roku w ramach programu „Kultura bez barier” w polskich miastach regularnie realizowane są pokazy z audiodeskrypcją, dodatkowymi napisami dla osób słabosłyszących czy z tłumaczeniem na żywo na polski język migowy. Daje to nadzieję na inne pozytywne przemiany kin, które zwiększając swoją atrakcyjność dla widzów, pozostaną przynoszącymi zyski instytucjami kultury.

Bibliografia

Kanzler Martin, Simone Patrizia, *Focus 2020. World Film Market Trends. Marche du Film*, Cannes 2020.

Tatarska Anna, *Polish cinemas and the pandemic: a story of darkness and resilience*, [w:] *Europa Cinemas Network Review #37*, Cannes 2021.

Rogowski Sławomir, Wróblewska Anna, *Dystrybucja filmowa. Od kina do streamingu*, Warszawa 2020.

Kinematografia w 2020 r. Informacje sygnałne, Warszawa 2021.

Wpływ pandemii na branżę filmową. Raporty organizacji GESAC i CISAC, <https://zapa.org.pl/aktualnosci/wplyw-pandemii-na-branze-filmowa-raporty-organizacji-gesac-i-cisac> [dostęp 19.01.2024]

Spór Krzysztof, *W pandemii. Podsumowanie roku w polskich kinach*, „Magazyn Filmowy SFP” 2021, nr. 2, s. 98-100.

Słomkowska Aleksandra, *Wpływ pandemii na branżę filmową*, „Magazyn Filmowy SFP” 2021, nr. 3, s. 7-8.

Romanowska Dagmara, *Nowa (po)pandemiczna rzeczywistość: szanse i zagrożenia*, „Magazyn Filmowy SFP” 2021, nr. 7, s. 98-100.

57 Źródło danych: GUS.

58 Źródło danych: boxoffice.pl.

59 *Kina społeczne. Badania i diagnoza*, Bydgoszcz 2019, s. 17.

Polish Cinemas During the COVID-19 Pandemic (2020-2022)

Keywords

Cinema industry, Film industry, cinemas, VOD, streaming, pandemic, SARS-CoV-2, COVID-19, lockdown

Abstract

The aim of the article is to present the changes taking place on the Polish cinema market during the SARS-CoV-2 virus epidemic (2020-2022). Particular attention is paid to the limitations in the functioning of cinemas, as well as measures to counter their effects. The phenomenon of internet cinemas that took place at that time is mentioned. According to the author, all institutions and structures necessary to attempt to return to the previous state of the industry have been preserved.

Biogram

Konrad Burandt – absolwent filmoznawstwa i kultury mediów na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu oraz edukacji artystycznej w zakresie sztuk plastycznych na Politechnice Poznańskiej. Jego zainteresowania badawcze skupiają się wokół funkcjonowania rynku filmowego i teatralnego w Polsce. W okresie studiów był związany z poznańskim kinem Rialto, a pracę zawodową rozpoczął, przygotowując kostiumy i rekwizyty do filmów historycznych. Obecnie zatrudniony w Teatrze Polskim w Poznaniu jako plastik-rekwizytor.